

คุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ THE MORAL AND ETHICS OF STUDENT IN ACADEMY, MINISTRY OF EDUCATION

ผู้ทำวิจัย

อรทัย ทองฤกษ์ฤทธิ¹ และคณะ

Oratai Thongluklit¹

orataiyai2507@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาคุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียนในสถานศึกษา และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการศึกษาคุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียนในสถานศึกษา โดยการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะคุณธรรม จริยธรรม ทั้งของประเทศไทย และต่างประเทศ นำมาร่างเป็นกรอบศึกษาคุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียนในสถานศึกษา แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ประเมินความเหมาะสมของเนื้อหา เป็นแบบสอบถามจำนวน 3 ชุด คือ แบบสอบถามของนักเรียน และนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือปริญญาตรี ประจำปีการศึกษา 2560 ได้ตรวจสอบคุณภาพของดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ยรวม 0.95, 0.94 และ 0.94 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) โดยเก็บข้อมูลจากนักเรียน และนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา จำนวน 1,200 คน ระดับมัธยมศึกษาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จำนวน 1,200 คน และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือปริญญาตรี จำนวน 1,200 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาคุณลักษณะคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ในภาพรวม และรายด้านความมีระเบียบวินัยด้านความรับผิดชอบ ด้านความพอเพียงและด้านความซื่อสัตย์ สุจริต อยู่ในระดับมากสำหรับด้านความอดทน อดกลั้น และด้านความเสียสละ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 2 ด้าน
2. ผู้เรียนระดับประถมศึกษา ทั้ง 6 ภูมิภาค มีคุณธรรม จริยธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกภูมิภาคโดยภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก คือ ภาคเหนือ รองลงมา คือ ภาคใต้ และภาคกลาง ตามลำดับโดยภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. ผลการศึกษาคุณลักษณะคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ในภาพรวม และทุกรายด้านอยู่ในระดับมาก
4. ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทั้ง 6 ภูมิภาค มีคุณธรรม จริยธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกภูมิภาค โดยภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก คือ ภาคตะวันตก รองลงมา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง ตามลำดับโดยภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาคเหนือ
5. ผลการศึกษาคุณลักษณะคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือปริญญาตรี.) ในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ในภาพรวม และทุกรายด้านอยู่ในระดับมาก
6. ผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือปริญญาตรี ทั้ง 6 ภูมิภาค มีคุณธรรม จริยธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกภูมิภาค โดยภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมา คือ ภาคตะวันตก และภาคเหนือ ตามลำดับโดยภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาคตะวันออก

¹ หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

7. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพนั้น ควรสนับสนุนงบประมาณให้กับสำนักงานศึกษาธิการภาคและสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดและส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน ตามบริบทและความต้องการของแต่ละพื้นที่และสถานศึกษาควรปลูกฝังค่านิยมของผู้เรียนทุกระดับการศึกษาให้เพิ่มความตระหนักด้านคุณธรรม จริยธรรม

คำสำคัญ: คุณธรรม จริยธรรม ผู้เรียนในสถานศึกษา

ABSTRACT

The purpose of this study was to study the moral and ethics of the students in the school and make policy suggestions towards enhancing the moral and ethics of students in academy. The research method consists of study the moral and ethics of the students in academy. By studying the documents and research related to morality and ethics of Thailand including the foreign research. To be a framework for the study of moral and ethics education of students in academy. Then, lead to 7 experts to assess the suitability of the content. A questionnaire was used for the questionnaires of the students that the students were studying at the elementary level, secondary level or vocational certificate, and High vocational certificate or Bachelor's degree in 2017

The quality of the consistency index was 0.95, 0.94 and 0.94, respectively, from the samples obtained by multi-stage sampling. Survey the population members of the secondary population and then create a sampling frame divided into regions. According to the criteria of geographic region of the National Geographic Board

Data were collected from students of 1,200 primary school, 1,200 secondary school or vocational certificate, and 1,200 High vocational certificate or Bachelor's degree And 2) to make policy suggestions for the promotion of moral and ethical values of the students in academy. By brainstorming the participants of the workshop.

The research found that

1. From The study of moral and ethics of elementary school students in academy, Ministry of Education in overall and each side show self-discipline, responsibility, adequacy, Honesty, were in the high level. For the patience and sacrifice were moderate.

2. The study of moral and ethics of elementary school students in six region found that in overall were the high level in all regions. The region with the highest average is northern region Southern region and Central region followed by the order. And the lowest average is Eastern region.

3. From The study of moral and ethics of secondary school or vocational certificate in academy, Ministry of Education in overall and each side were in the high level.

4. The Students from secondary school or vocational certificate in six region found that in overall were the high level in all regions. The region with the highest average is western region north east region and Central region followed by the order. And the lowest average is northern region.

5. From The study of moral and ethics of High vocational certificate or Bachelor's degree in academy, Ministry of Education in overall and each side were in the high level.

6. The Students from High vocational certificate or Bachelor's degree in six region found that in overall were the high level in all regions. The region with the highest average is North East region, western and Northern region followed by the order. And the lowest average is eastern region.

7. The suggestion for the implementation of policy proposals that make to concrete and effective action, should support in the budget with the Regional of Education Office and the Provincial of Education Office. And promote and support of the project or activities that encourage the moral and ethics of students following the context and needs of each area. The Schools should cultivate the values of all levels education in studentsto increase awareness of moral and ethics.

Keywords: Moral Ethics Student in academy

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) สำหรับเป็นเครื่องมือในการกำกับทิศทางการปฏิบัติงานของส่วนราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงาน เพื่อสร้างผลผลิต ผลลัพธ์ ให้เกิดกับผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ ซึ่งจุดเด่นประการหนึ่งของแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับนี้ คือ ในส่วนของเป้าหมายด้านคุณภาพ ที่ได้ให้ความสำคัญต่อระดับความสำเร็จด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และระดับความสำเร็จที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียน เพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนตามแผนฯ ดังกล่าว มีความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) นอกจากนี้ แผนพัฒนาการศึกษา ดังกล่าว ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ไว้หลายประการ เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องนำไปขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และให้บรรลุผลสำเร็จต่อคุณภาพของผู้เรียน โดยในส่วนของยุทธศาสตร์ที่สนองต่อพันธกิจด้านการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ/ประเภทสู่สากล ได้มีการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่ 1: ยุทธศาสตร์พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และ

กำหนดตัวชี้วัด “ร้อยละคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนทุกระดับ การศึกษาที่มีคุณธรรม จริยธรรม” เป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพ และมีข้อมูลครบถ้วน ประกอบกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดแนวทางการพัฒนา โดยส่งเสริม สนับสนุนการสร้างจิตสำนึกรักภักดีสิ่งแวดล้อม มีคุณลักษณะคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2560:๗)

ดังนั้น เห็นได้ว่าการจัดการศึกษาและการให้ความรู้แก่ประชาชนเป็นสิ่งสำคัญมาก โดยจะต้องมีความรู้ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม เพราะความรู้และวิทยาการที่ทั้งปวงไม่ช่วยให้คนเป็นคนโดยสมบูรณ์ได้แต่การพัฒนาในด้านที่สำคัญที่สุด คือ การปลูกฝังให้เป็นพลเมืองดีมีคุณลักษณะ คุณธรรม จริยธรรม เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม เป็นการทำหน้าที่เพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ จากปัญหาและความสำคัญ ดังที่กล่าวมา สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จึงเห็นควรให้มีการศึกษาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560 เพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้าไปเป็นข้อมูลสำคัญประกอบการวิเคราะห์ถึงระดับความสำเร็จของการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษา

และเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนกำหนดแนวทาง การจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะพึงประสงค์ที่มีคุณธรรม จริยธรรมของเยาวชน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนของประเทศ ให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

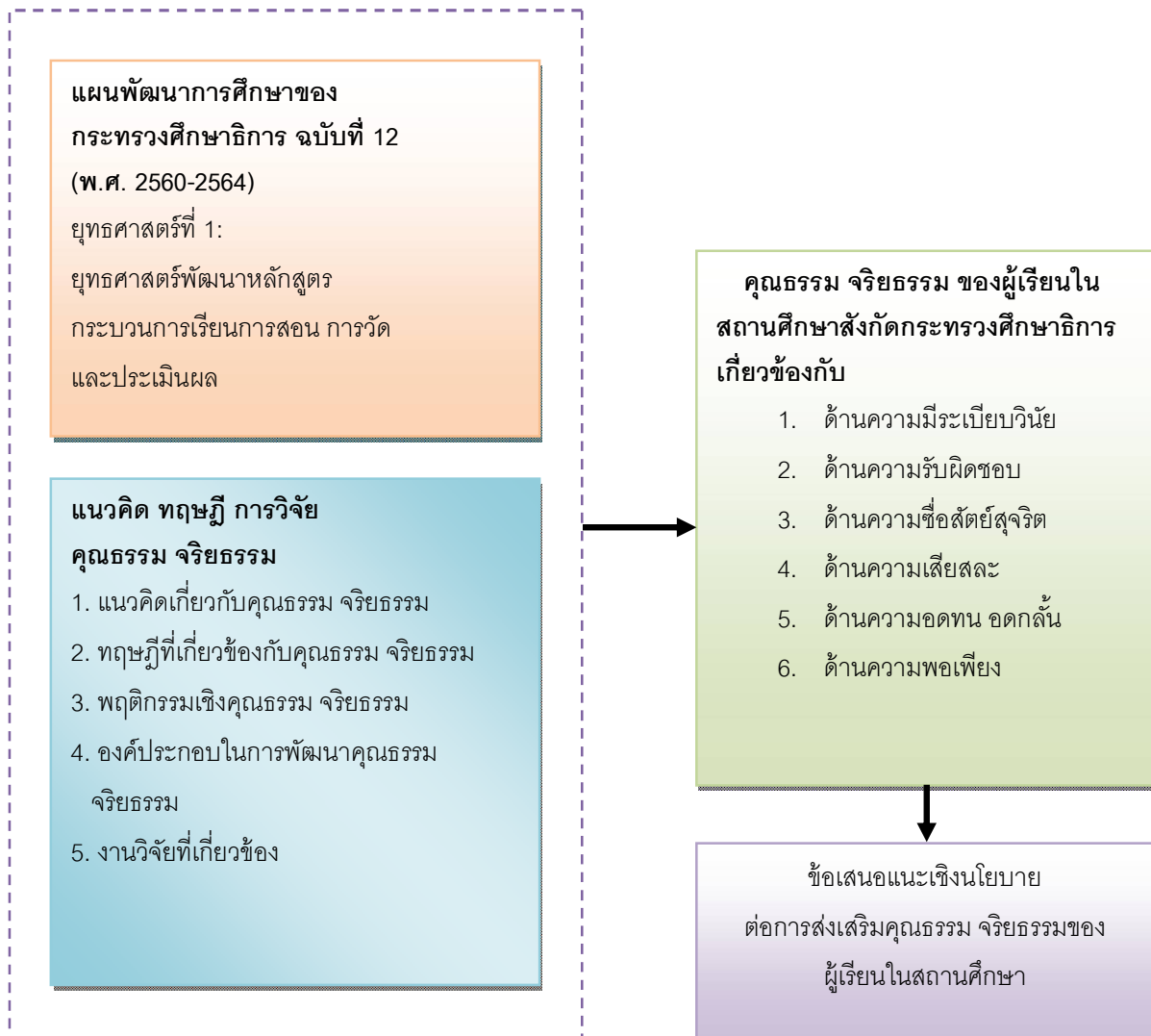
1. เพื่อศึกษาคุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเสียสละ ด้านความอดทน อดกลั้น และด้านความพอเพียง
2. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการศึกษานี้ จะทำให้ทราบถึงระดับคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและเป็นข้อมูลสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงระดับความสำเร็จของการดำเนินการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564) ในมิติคุณลักษณะพึงประสงค์ที่เกิดกับผู้เรียน ด้านความมีคุณธรรม จริยธรรม อันจะเป็นประโยชน์ต่อบุคลากร รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปกำหนดแนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างความรู้ตลอดจนทักษะความมีคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะวิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิด ดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา คือ นักเรียน และนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ปีการศึกษา 2560 ในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 10,092,339 คน โดยสามารถแยกเป็นระดับประถมศึกษาจำนวน 4,260,675 คน ระดับมัธยมศึกษาจำนวน 3,888,744 คน แยกเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 2,058,322 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 1,830,422 คน แยกเป็นสามัญศึกษาจำนวน 1,173,641 คน และอาชีวศึกษาจำนวน 656,781 คน

และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือปริญญาตรีจำนวน 1,942,920 คน แยกเป็นระดับ ปวส. จำนวน 329,367 คน และปริญญาตรีจำนวน 1,613,553 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนและนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือปริญญาตรี ประจำปีการศึกษา 2560 ในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการทั่วประเทศ จำนวน 3,600 คน ซึ่งได้มาโดย

วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) มีขั้นตอนการได้มาของกลุ่มตัวอย่างดังนี้สำรวจข้อมูลหน่วยสมาชิกของประชากรจากแหล่งทุติยภูมิแล้วจัดทำกรอบการสุ่ม (Sampling Frame) โดยแบ่งออกเป็นภูมิภาคตามเกณฑ์ภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ของคณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติ ซึ่งแบ่งประเทศไทยออกเป็น 6 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ และการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณจากสูตรของทาโร ยามาเน่ (สูตรม รัตนโชติ, 2551: 95) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และขนาดของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า ร้อยละ 2 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 2,500 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะฝ่ายเลขานุการฯ ทำหนังสือเรียนถึงศึกษาธิการภาค เพื่อขอความอนุเคราะห์ดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษา ในเขตพื้นที่บริการของสำนักงานศึกษาธิการภาคแต่ละแห่ง
2. ผู้แทนสำนักงานศึกษาธิการภาค ประสานสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มได้ และดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนหรือนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ตามจำนวนที่กำหนดไว้
3. สำนักงานศึกษาธิการภาคแต่ละแห่งรวบรวมแบบสอบถามและส่งกลับมายังสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
4. สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยกลุ่มยุทธศาสตร์ การวิจัยและพัฒนา ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์ของการตอบกลับแบบสอบถามเพื่อเตรียมการสำหรับการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เรียนมีลักษณะเป็นแบบกำหนดให้เลือกตอบ (Check list) และตอนที่ 2 แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ได้ตรวจสอบคุณภาพของดัชนีความสอดคล้องทั้ง 3 ชุดโดยชุดที่ 1 ระดับประถมศึกษา ได้ตรวจสอบคุณภาพของดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ยรวม 0.95 ชุดที่ 2 ระดับมัธยมศึกษา หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ และชุดที่ 3 ระดับอุดมศึกษา หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ได้ตรวจสอบคุณภาพของดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ยรวม 0.94 เท่ากันทั้ง 2 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวง ศึกษาธิการ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้เรียน

- 1.1 กลุ่มตัวอย่างระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 10 ปี มีเกรดเฉลี่ยในปีการศึกษาที่ผ่านมา อยู่ในระดับมากกว่า 3.50 และส่วนใหญ่ผู้ปกครองหรือผู้อุปการะเลี้ยงดูประกอบอาชีพค้าขายและธุรกิจส่วนตัว
- 1.2 กลุ่มตัวอย่างระดับ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 17 ปี มีเกรดเฉลี่ยในปีการศึกษาที่ผ่านมาอยู่ระหว่าง 3.01-3.50 และส่วนใหญ่ผู้ปกครองหรือผู้อุปการะเลี้ยงดูประกอบอาชีพรับจ้าง
- 1.3 กลุ่มตัวอย่างระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือปริญญาตรีส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 19 ปี มีเกรดเฉลี่ยในปีการศึกษาที่ผ่านมา อยู่ระหว่าง 3.01-3.50 และส่วนใหญ่ผู้ปกครองหรือผู้อุปการะเลี้ยงดูประกอบอาชีพรับจ้าง

ตารางที่ 2 ข้อมูลคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษา โดยจำแนกเป็นรายด้าน

2. คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือปริญญาตรีในสถานศึกษา

ตารางที่ 1 ข้อมูลคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษา จำแนกเป็นรายภูมิภาค

คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษา									
ภูมิภาค	ภาพรวมแต่ละระดับ								
	ชั้นประถมศึกษา			มัธยมศึกษาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)			ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือปริญญาตรี		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณธรรม จริยธรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณธรรม จริยธรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณธรรม จริยธรรม
ภาคเหนือ	3.96	0.36	มาก	3.77	0.39	มาก	3.92	0.36	มาก
ภาคกลาง	3.76	0.44	มาก	3.84	0.41	มาก	3.88	0.42	มาก
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	3.64	0.38	มาก	4.00	0.44	มาก	3.94	0.40	มาก
ภาคตะวันออก	3.59	0.27	มาก	3.77	0.38	มาก	3.65	0.39	มาก
ภาคตะวันตก	3.71	0.37	มาก	4.02	0.43	มาก	3.93	0.49	มาก
ภาคใต้	3.82	0.31	มาก	3.82	0.38	มาก	3.89	0.35	มาก

2.1 ข้อมูลคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาจำแนกเป็นรายภูมิภาคมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้เรียนระดับประถมศึกษา ทั้ง 6 ภูมิภาค มีคุณธรรม จริยธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก คือ ภาคเหนือ รองลงมา คือ ภาคใต้ และภาคกลาง ตามลำดับ สำหรับภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทั้ง 6 ภูมิภาค มีคุณธรรม จริยธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก คือ ภาคตะวันตก รองลงมา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ตามลำดับ สำหรับภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาคเหนือสำหรับผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือปริญญาตรี ทั้ง 6 ภูมิภาค มีคุณธรรม จริยธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมา คือ ภาคตะวันตกและ ภาคเหนือ ตามลำดับ สำหรับภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาคตะวันออก

2.2 ข้อมูลคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาจำแนกเป็นรายด้าน มีรายละเอียด ดังตารางที่ 2

คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษา									
ด้าน	ภาพรวมแต่ละระดับ								
	ชั้นประถมศึกษา			มัธยมศึกษาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)			ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือปริญญาตรี		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณธรรมจริยธรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณธรรมจริยธรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณธรรมจริยธรรม
ด้านความมีระเบียบวินัย	4.18	0.51	มาก	4.04	0.47	มาก	4.12	0.49	มาก
ด้านความรับผิดชอบ	4.06	0.55	มาก	3.93	0.49	มาก	4.00	0.49	มาก
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	3.77	0.65	มาก	3.73	0.67	มาก	3.64	0.71	มาก
ด้านความเสียสละ	3.11	0.36	ปานกลาง	3.91	0.59	มาก	3.93	0.56	มาก
ด้านความอดทนอดกลั้น	3.43	0.62	ปานกลาง	3.64	0.61	มาก	3.68	0.58	มาก
ด้านความพอเพียง	4.02	0.66	มาก	3.89	0.60	มาก	3.86	0.52	มาก
รวม	3.74	0.39	มาก	3.87	0.42	มาก	3.88	0.40	มาก

ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87) และเมื่อพิจารณาคคุณลักษณะคุณธรรม จริยธรรมในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เรียงตามลำดับ คือด้านความมีระเบียบวินัย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04) ด้านความรับผิดชอบ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93) ด้านความเสียสละ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91) ด้านความพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73) และด้านความอดทนอดกลั้น (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.64) สำหรับผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือปริญญาตรีมีคุณลักษณะคุณธรรม จริยธรรมในภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88) และเมื่อพิจารณาคคุณลักษณะคุณธรรม จริยธรรมในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เรียงตามลำดับคือด้านความมีระเบียบวินัย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12) ด้านความรับผิดชอบ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00) ด้านความเสียสละ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93) ด้านความพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86) ด้านความอดทนอดกลั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68) และด้านความซื่อสัตย์สุจริต (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64)

3. **ข้อเสนอเชิงนโยบาย** ไปสู่การปฏิบัติอย่าง เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ จึงมีข้อเสนอต่อกระทรวง ศึกษาธิการ ตลอดจนสถานศึกษาหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ข้อเสนอต่อกระทรวงศึกษาธิการ

1. ควรสนับสนุนงบประมาณให้กับ สำนักงาน ศึกษาธิการภาคและสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดและ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเพื่อ เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน ตามบริบทและ ความต้องการของแต่ละพื้นที่

2. ควรกำหนดนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับ พื้นที่ จะต้องมีการขยายผลสำหรับการพัฒนาผู้บริหาร ครู ผู้เรียน โดยต้องมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้สถานศึกษา จัดกิจกรรมตามความเหมาะสมกับบริบท (การกระจาย อำนาจให้สถานศึกษาสามารถกำหนดรูปแบบการดำเนินการ ได้ตามความเหมาะสม)

3. ควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ผู้เรียนที่มี คุณธรรม จริยธรรม ที่นำมาเป็นแบบอย่างได้ (Best practice)

4. ควรกำหนดแนวทางหรือมาตรการต่างๆ ที่ หน่วยงานทุกระดับในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการต้องให้ ความสำคัญและร่วมขับเคลื่อนให้เป็นไปในทิศทาง เดียวกันและบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

5. กระทรวงศึกษาธิการต้องมีการติดตามและ ประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการ กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ

6. ควรมอบหมายหน่วยงานส่วนกลางให้ดูแล รับผิดชอบด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรม การประสานความร่วมมือกับ เครือข่ายทุกภาคส่วน และการระดมทรัพยากรในการ ดำเนินงาน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเห็นผลเป็น รูปธรรม

ข้อเสนอต่อสถานศึกษาสถานศึกษา

1. สถานศึกษาควรจัดทำยุทธศาสตร์ แผนงาน/ โครงการ/กิจกรรม ตามนโยบาย โดยคำนึงถึงความ เหมาะสมกับบริบท พื้นที่ สภาพแวดล้อมและอัตลักษณ์

2. สถานศึกษาควรประสานงานกับสถาบัน ครอบครัว สถาบันทางศาสนา องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น และภาคเอกชนให้เข้ามาร่วมมือในการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน

3. ปลูกฝังค่านิยมของผู้เรียนทุกระดับการศึกษา ให้เพิ่มความตระหนักด้านคุณธรรม จริยธรรม

ข้อเสนอต่อสำนักงานศึกษาธิการภาค และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด

1. ควรสนับสนุนและส่งเสริมสถานศึกษาเห็น ความสำคัญของการจัดศึกษาเพื่อเน้นการส่งเสริมกิจกรรม/ โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน เช่น จัดประกวด สถานศึกษาที่มีผลงานด้านคุณธรรม จริยธรรมเพื่อสร้างขวัญกำลังใจในระดับจังหวัดและระดับภาค ฯลฯ

2. ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดทำยุทธศาสตร์ แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ตามนโยบาย โดยคำนึงถึง ความเหมาะสมกับบริบท

3. ควรส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา องค์กรในพื้นที่ เช่น สถาบัน ครอบครัว สถาบันทางศาสนา และองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น รวมทั้งภาคเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำ กิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน

4. ควรกำหนดเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็นสาระสำคัญในแผนการ ตรวจสอบการ หรือแผนการนิเทศ ติดตามและประเมินผล

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือปริญญาตรีในภาพรวม พบว่าคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในทุกกลุ่มอยู่ในระดับมากทั้งนี้เกิดจาก 1) ครอบครัว เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การที่ผู้เรียนได้ใช้เวลาร่วมกันในครอบครัว ก่อให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมกัน ทำให้ผู้เรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่จากครอบครัว มีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียน โดยการการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน โดยมีการควบคุมตนเองให้อยู่ในกฎระเบียบที่วางไว้ มีความประพฤติปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม มีความอดทนอดกลั้น มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความพอเพียง และบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม ทำให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้และซึมซับความคิด เจตคติ พฤติกรรม และการกระทำของครอบครัว ทำให้นักเรียนมีการเลียนแบบและแสดงพฤติกรรมเหมือนสมาชิกในครอบครัว ทำให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา ที่ได้อธิบายไว้ว่า การเรียนรู้เกิดจากการที่บุคคลมีการสังเกตสมาชิกในครอบครัวที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมและมีอิทธิพลต่อตนเอง ก่อให้เกิดการเลียนแบบโดยการแสดงพฤติกรรมนั้นออกมา (ณัฐกร อินทุยศ. 2556, น. 247-248) และ ประณต คำฉิม (2551, น. 355) ได้กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวที่เป็นตัวอย่างที่ดี ทำให้บุคคลมีการซึมซับพฤติกรรมในครอบครัว ทำให้เกิดแนวโน้มที่บุคคลจะเลียนแบบและปฏิบัติตามพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัว ถ้าครอบครัวมีพฤติกรรมที่เหมาะสม บุคคลย่อมจะเกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมเช่นกัน 2) โรงเรียน มีครูเป็นผู้ให้ความรู้มีการอบรมผู้เรียนในทุกช่วงวัย ได้แก่ การอบรมหน้าเสาธงและหลังเลิกเรียน การจัดเวรประจำวัน เพื่อฝึกความรับผิดชอบ การสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในชั่วโมงเรียน การเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม การจัดนิทรรศการในวันสำคัญ และการจัดกิจกรรมอาสาเพื่อพัฒนาโรงเรียน ดังคำกล่าวของ

สมโภชน์ เขียมสุภาชิต (2556, น. 51) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้จากตัวแบบที่เป็นบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านใดด้านหนึ่ง ย่อมทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้และมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นเพิ่มมากขึ้นและ 3) เศรษฐกิจและสังคม ถ้าผู้เรียนได้รับการตอบสนองทางปัจจัยพื้นฐานอย่างเพียงพอ จะทำให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ทำให้สังคมมีความสุข แต่ในทางกลับกันถ้าผู้เรียนไม่ได้รับการตอบสนองทางปัจจัยพื้นฐานอย่างเพียงพอ จะทำให้ผู้เรียนมีปัญหาในการดำเนินชีวิต และอาจแก้ปัญหาในทางที่ผิด ส่งผลให้สังคมมีความวุ่นวายได้ ดังคำกล่าวของสุทธิพร บุญส่ง (2552, น. 12) ที่กล่าวไว้ว่า การที่บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการตอบสนองทางปัจจัยพื้นฐาน จะทำให้มีความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตเพิ่มมากขึ้น สามารถลดปัญหาทางสังคมที่จะตามมาจากความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ ทำให้คุณภาพชีวิตของบุคคลดีขึ้น และสังคมมีความสุขด้วย

จากการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือปริญญาตรี จะเห็นได้ว่า ครอบครัว โรงเรียน และเศรษฐกิจและสังคมมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพบุคคลให้มีคุณธรรมจริยธรรม ดังคำกล่าวของ สุทธิพร บุญส่ง (2552, 12) ที่กล่าวว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลมี 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านครอบครัว ด้านโรงเรียน และด้านเศรษฐกิจและสังคม

เมื่อพิจารณาคุณลักษณะคุณธรรม จริยธรรมเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความมีระเบียบวินัยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะ โรงเรียนเป็นสถานที่อบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง มีการฝึกฝนให้ผู้เรียนอยู่ในกฎระเบียบวินัยของโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ดังที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม

ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544, น.3) รวมถึง การที่โรงเรียนมีนโยบายในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทำให้ครูประจำชั้นมีการมุ่งเน้นในการปลูกฝังให้ผู้นเรียนมี ระเบียบวินัย ดังคำกล่าวของ ทศนียา แสนทิพย์ (2559, น.72) ได้กล่าวว่า โรงเรียนมีการมุ่งเน้นระบบดูแลช่วยเหลือ ผู้เรียนให้มีวินัยในตนเอง มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ของโรงเรียน มีความรับผิดชอบในการเรียน และมีความ ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบและ ความซื่อสัตย์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เกิดจาก การที่ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ทำให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการเรียนอย่างสุดความสามารถ แม้ว่าผู้เรียนจะมี ปัญหาและอุปสรรคในการเรียน จะไม่ย่อท้อและพยายาม ปรับปรุงแก้ไขปัญหาการเรียนให้ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ดังคำกล่าวของ เต็มศักดิ์ ทวณิช (2546, น.153-154) กล่าวว่า การที่บุคคลได้รับมอบหมายงาน บุคคลจะมีความพยายามในการทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ถึงแม้ว่างานนั้นจะยากขนาดไหนก็ตาม บุคคลที่มีแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ สูงจะฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อทำงานนั้นให้สำเร็จ ลุล่วงด้วยดี นอกจากนี้ การมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ปกครอง ทำให้ผู้เรียนได้รับคำแนะนำและความช่วยเหลือในยามที่ เกิดปัญหาทำให้ผู้เรียนมีกำลังใจในการเรียนเพิ่มมากขึ้น ส่วนการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อเพื่อนทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้กัน และการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อครู ทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจเรียนและรับผิดชอบในการเรียน เพิ่มมากขึ้น ดังคำกล่าวของ สิริทิพย์ สมคิด (2551, น. 84) ที่กล่าวว่า บุคลิกภาพ สัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนกับ ผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนกับเพื่อน และ สัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอนส่งผลต่อความ รับผิดชอบในการเรียนของผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น ส่วนด้าน ความเสียสละและด้านความอดทนอดกลั้นมีค่าเฉลี่ย รองลงมาในระดับมัธยมศึกษาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือ บริญญาตรีอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เกิดจากผู้เรียนมีการ ยึดถือและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคมใน

สถานการณ์ต่างๆ ได้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อต้องการให้ ตนเองเป็นที่ยอมรับต่อกลุ่มหรือสังคม ดังที่ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524, น. 29-30 อ้างถึงใน ดวงพร อุทัยสุริ, 2548, น.18-20) ได้กล่าวว่า วัยรุ่นมีพัฒนาการทางสังคม ที่ยึดถือกฎเกณฑ์ของสังคมหรือกลุ่มไม่ยอมทำความผิด เพราะต้องการให้กลุ่มหรือสังคมยอมรับตนหรือให้ตนเป็นที่ ยอมรับของกลุ่ม รวมถึงการจัดการเรียนการสอนลูกเสือ เนตรนารีและยุวกาชาด มีการให้ข้อมูลในเรื่องของความ เสียสละ และผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกประสบการณ์จริง โดยการบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นและโรงเรียน ทำให้ ผู้เรียนมีพฤติกรรมความอดทนอดกลั้นและความเสียสละ เพิ่มมากขึ้น ดังคำกล่าวของ พัชรีย์ ศักดิ์ (2547, น.56) ที่ กล่าวว่า การใช้แผนกิจกรรมยุวกาชาดทำให้นักเรียนมี ความเสียสละเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เกิดจากการเรียนยุวกาชาด ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ถึงการเสียสละ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ใน ชีวิตประจำวัน ส่วนระดับประถมศึกษามีด้านความ เสียสละอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เกิดจากผู้เรียน ระดับชั้นประถมศึกษาอาจมองว่าการเสียสละเป็นเรื่อง การใช้ทรัพย์สินส่วนตัวเงิน แสดงให้เห็นว่านักเรียนอาจไม่ เข้าใจในความหมายของการเสียสละอย่างแท้จริง นักเรียนอาจจะมีกิจกรรมที่ช่วยเหลือโดยทางอ้อมแบบที่ นักเรียนเองก็ไม่รู้ว่าได้ทำการช่วยเหลือเสียสละแล้วดังที่ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524, น.29-30 อ้างถึงในดวงพร อุทัยสุริ 2548, น.18-20) ได้กล่าวว่า ผู้เรียนในช่วงอายุ ระหว่าง (2-10 ปี) จะตัดสินใจเลือก กระทำในสิ่งที่เป็น ประโยชน์แก่ตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้อื่น และเลือกกระทำในสิ่งที่จะนำความพอใจมาให้ตนเอง เท่านั้น เด็กวัยนี้จะเริ่มรู้จัก การแลกเปลี่ยนแบบเด็ก ๆ คือ เขาทำมา ฉันต้องทำไป เขาให้ฉัน ฉันต้องให้เขาตอบแทน เป็นต้นส่วนด้านความพอเพียงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เกิดจากการที่ผู้เรียนได้รับการอบรมสั่งสอนในเรื่อง ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากครอบครัวและโรงเรียน มีสื่อที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงอย่างหลากหลาย ทำให้วัยรุ่นสามารถเข้าถึงได้ง่าย และได้เห็นแบบอย่าง

จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำให้ผู้เรียนซึมซับพฤติกรรมและสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับกับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคต โดยใช้ความรู้ทางวิชาการมาเชื่อมโยงกัน มีความตระหนักรู้ในเรื่องของคุณธรรม ทำให้วัยรุ่นไทยมีความเข้าใจและยอมรับต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม ทำให้มีความคิดและวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่สามารถจัดการสถานการณ์อันเลวร้ายที่เกิดขึ้น ด้วยความรู้ความสามารถและความพร้อมทางจิตใจที่มีความแข็งแกร่ง ดังปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่กล่าวถึง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันตนเองให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นในอนาคต โดยมีความรู้ความสามารถทางวิชาการและมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต ดังคำกล่าวของเดิมศักดิ์ คทวนิช(2546, น. 193-194) ที่กล่าวถึง ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูราไว้ว่า การเรียนรู้เกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงและประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ความเข้าใจ ช่วยให้เกิดพฤติกรรมได้ง่ายขึ้น

จากการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือปริญญาตรีในข้างต้นนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความอดทนอดกลั้นโดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม โดยการจัดสถานการณ์จำลอง กิจกรรมกลุ่มและบทบาทสมมติ เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นถึงความคิดและพฤติกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีความอดทน อดกลั้นเพิ่มขึ้น (ลักขณา ศิริวงศ์ 2549, น. 54) รวมถึงการเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์และควรเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความเสียสละ โดยการทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมหนึ่งของโรงเรียน โดยการเปิด

โอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและยอมรับซึ่งกันและกัน มีน้ำใจช่วยเหลือกัน ในยามที่มีปัญหา ทำให้ผู้เรียนมีความรักและความผูกพันต่อโรงเรียน ทำให้ผู้เรียนมีการเคารพกฎเกณฑ์ในโรงเรียน มีความพึงพอใจในโรงเรียน ทำให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกันในโรงเรียนได้อย่างมีความสุข (AkarVural, Ruken et al. 2013, p.225)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนโดยศึกษาตัวแปรที่มีบริบทเกี่ยวข้องกับผู้เรียน และสถานศึกษา ร่วมด้วย เช่น ขนาดของสถานศึกษา ภูมิภาค เศรษฐฐานะ เป็นต้น เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนชัดเจนมากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการพัฒนาชุดเครื่องมือมาตรฐานระดับชาติสำหรับประเมินคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนที่จำแนกตามช่วงวัยของผู้เรียน
3. ควรมีการเจาะลึกในประเด็นการศึกษาแต่ละด้านหรือแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม
4. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมีคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษาและอุดมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.
- ณัฐกร อินทุยศ. (2556). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงพร อู๋ยสุริ. (2548). *ศึกษาพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดสงขลา*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2551). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ*.
ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).
- ทัศนียา แสนทิพย์. (2559). *การศึกษาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนนาคมนครสร้างตนเองจังหวัดระยอง 4 สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1*. งานนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เดิมศักดิ์ คทวณิช (2546). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ประณต คำฉิม. (2549). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชรีย์ ศักดิ์. (2547). *การพัฒนาความเสียสละของนักเรียนที่มีแรงจูงใจต่างกันในการเข้าร่วมกิจกรรมยูวาทาชาของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ลักขณา ศิริวงศ์. (2549). *คู่มือพัฒนาความเสียสละของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมโภชน์ เขี่ยมสุภาสิต. (2556). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิรินทิพย์ สมคิด. (2551). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนพรหมคีรีพิทยาคม
จังหวัดนครศรีธรรมราช*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุทธิพร บุญส่ง. (2552). *คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ: ทริปปี้ด กรุ๊ป.
- สุธรรม รัตนชาติ. (2551). *การกำหนดการสุ่มตัวอย่างจากวิธีของ Taro Yamane*. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12
(พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*.
กรุงเทพมหานคร.
- AkarVural, Ruken et al. (Fall, 2013). The Development of the "Sense of Belonging to School" Scale.
Eurasian Journal of Educational Research. 53(215-230).